

Rozvoj sebehodnocení na 2. stupni: Dopis sobě

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Veronika Müllerová

Název školy, na níž autor působí: Pražské humanitní gymnázium

Použitá metoda/strategie formativního hodnocení: sebehodnocení žáků

II. Kontext:

Cílová skupina: 2. stupeň ZŠ

Předmět, v němž je metoda realizována: český jazyk a literatura

Cíl, který naplňuje:

- Žáci identifikují své silné stránky.
- Žáci formulují doporučení pro své další směřování.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Dopis sobě se využívá ve chvíli, kdy chceme, aby žáci zhodnotili, v jaké fázi učení se nacházejí (můžeme ho zařadit pravidelně každé čtvrtletí či pololetí). V podstatě se jedná o slovní zpětnou vazbu, kterou ale neposkytuje učitel žákovi, nýbrž žák sám sobě.

Nejprve proběhne brainstorming zaměřený na to, jaké všechny oblasti zahrnuje výuka daného předmětu. V našem případě jsme identifikovali tyto body:

- Obor
  - Sloh (psaní)
  - Mluvnice (zejm. gramatika)
  - Literatura

- Kompetence
  - Zapojování se do hodin
  - Práce ve skupině – aktivita, přijímání názorů ostatních, role ve skupině...
  - Samostatná práce
  - Kritické myšlení – ověřování informací
  - Plnění úkolů – včasnost, správnost, dodržování pravidel...
  - Soustředění
  - Vyjadřování – přesnost při formulování myšlenek, mluvení před třídou...

Dále žákům připomeneme principy popisné zpětné vazby (je vhodné, aby je měli zažité již z předchozích hodin). Tj. nepoužívají vágní formulace (např. hezké), ale svůj názor konkretizují uváděním konkrétních příkladů, hodnocením konkrétních složek (např. psaní velkých a malých písmen), popsání pocitu apod.

Následně je seznámíme se strukturou, kterou mají při psaní dopisu dodržet, konkrétně:

- Oslovení (Jak máte rádi, když vás někdo oslovuje?)
- Odstavec ocenění (Co se vám daří? Jaké jsou vaše silné stránky?)
- Odstavec doporučení (Kde vidíte prostor pro zlepšení? Na jaké oblasti se musíte zaměřit?)
- Motivační závěr (Napište si větu, která vás povzbudí ve vaší další práci.)

Poté už následuje samostatné psaní. Nebráníme žákům využívat jakékoli dostupné materiály (jejich portfolia, sešity, testy, pracovní listy z hodin, domácí úkoly...). Není ale vhodné, aby se o jednotlivých oblastech radili se spolužáky, jelikož se jedná o jejich sebehodnocení.

Tyto dopisy si žáci založí do svých portfolií a následně je vhodné se k nim vracet (resp. vybízet žáky, aby se k nim vraceli, a umožnit jim to i při vyučovacích hodinách zhruba každý měsíc).

Pokud budete jejich dopisy procházet, nic v nich neopravujte – je důležité, aby text zůstal pouze tvorbou žáků (i když budete mít jiný názor nebo najdete gramatickou chybu).

Reflexe:

- Na psaní dopisu jsem si vyčlenila jednu hodinu, abychom si zopakovali popisnou zpětnou vazbu, vysvětlila jsem jim strukturu psaní tohoto dopisu a žáci měli dostatek času na samotné psaní. To se ukázalo jako velmi užitečné, jelikož jsme měli na celý proces opravdu dostatek času a tato metoda neprobíhala „ve spěchu“.

Při prvních pokusech jsme s žáky nevypisovali všechny oblasti, které mají zohlednit. Při dalších se to ale ukázalo jako velmi užitečné pro konkretizaci jednotlivých bodů.

Doporučení při využití v praxi:

- Je vhodné, aby již žáci uměli používat popisný jazyk.
- Na začátku je možné poskytovat zpětnou vazbu k nějaké anonymní práci – aby žáci věděli, k jakému cíli se blížíme či jakých chyb se vyvarovat.
- Pokuste se vyčlenit si na ně čas při hodině, kdy budou ve škole všichni žáci.
- Ved'te žáky k tomu, aby se snažili napsat ocenění a doporučení co nejkonkrétněji – např. již se ti daří napsat celý sloh bez chyb; každý den si najdeš chvíli na čtení; doporučuji ti zaměřit se při psaní na pravopis, zejména na vyjmenovaná slova.
- Tuto techniku jsem využívala v jedné třídě 3 roky. Díky tomu jsme s žáky viděli jejich posun, zejména v dovednosti používat popisný jazyk a být co nejkonkrétnější.
- Doporučuji psát tento dopis vždy ve čtvrtletí, kdy jsou již žáci ponořeni do procesu učení a zároveň ještě zbývá čas do konce pololetí, a žáci tedy mohou pracovat na svých doporučeních.
- Připomínejte žákům, aby se v průběhu času k dopisům vraceli, aby si připomínali, na které oblasti se mají zaměřovat. Vyčleňte si na to například jednou za měsíc 10 minut na začátku hodiny.

- Vhodné je využívat při psaní pracovní portfolio, díky kterému mohou žáci identifikovat opravdu konkrétní oblasti.
- Tato technika se osvědčila i jako užitečný přípravný materiál pro individuální rozhovory s žáky, které jsem uskutečnila během distanční výuky v roli jejich třídní učitelky. Byly zaměřeny na jejich rozvoj jako celek, nikoli jen na daný předmět, který jsem je učila.

Pokud s touto technikou pracujete ve třídě poprvé (a první pokus se nepovede podle dané struktury), můžete zkusit psát „společně“, tzn. že půjdete společně krok po kroku. „Teď všichni píšeme oslovení.“ Počkáte, než dopíší všichni. „Teď všichni píšeme první odstavec, kde se oceníte, např.: „Daří se ti pochopit učivo již při hodině.“ Opět počkáte, než dopíší všichni atd.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Přílohy 1–3: Printscreeny žákovských prací

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

